

FLOR DE CARD

 ZONE ROBEÇ DES CARDASSAR

JULIOL DE 1990 * Nº 163

Parc

Aquests dies de juliol ha corregut el rumor de que l'Ajuntament tenia la intenció de comprar el bocí de terra que, vorejant el torrent, uneix les carreteres d'Artà i de Calicant, per tal d'ubicar-hi una zona verda pública. Als qui elaboram *Flor de Card*, ja que si d'una cosa està mancat el nostre poble és precisament de zones verdes, ens ha semblat, sense excepcions, una bona idea... sempre que l'ús que li donin sigui el que pensam que el poble necessita amb més urgència, és a dir, un parc.

I ho deim perquè també s'ha insinuat -que ja se sap que quan hi ha una notícia tothom hi sol dir la seva, tan si ho sap cert com si no- que una de les possibilitats era fer-hi un aparcament per deixar-hi els cotxes els dies de futbol, cosa que consideram poc necessària, ja que, per un capvespre a la setmana, els poden deixar bé pel carrers de les foranes.

Posats a xerrar de com ens agradaria que fos aquest parc -perquè creim que, com a llorencins, també tenim drèt a donar la nostra opinió-, sortiren una sèrie d'idees que reproduïm a continuació:

Que sigui un parc verd, amb arbres grossos que facin ombra i bancs, i que no es prengui per mostra el Parc de la Mar de Ciutat, que consideram massa encimentat i assolellat.

Que no es permeti entrar-hi cap cotxe, exceptuant l'autobús de línia -que tal vegada podria tenir-hi l'aturada-, que si no es convertiria en un pàrking i a Sant Llorenç no pensam que n'hàgim de menester cap.

Que disposi d'un parc infantil, ja que a la vila encara no en tenim i els infants necessiten poder-se espariar. N'hi havia un a l'Escola Nova però sembla que ja s'ha fet malbé, i, a més, d'un temps ençà sempre està tancada.

Que s'hi ubiqui alguna obra artística, que som dels pocs pobles de Mallorca que encara no en tenen cap a un lloc públic.

Que no es limitin a construir-lo, sinó que també el cuidin així com cal, cosa que moltes vegades falla en el nostre Ajuntament.

I, per acabar, que en paguin un preu raonable, que no per esser de l'Ajuntament se n'hagin d'aprofitar els venedors.

Flor de Card

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar.
Carrer de Sant Llorenç, 36
Telèfon: 569119

Publicitat: Maria Galmés * Telèfon: 569509

Juliol de 1990

Número 163

Edita: Centre Cultural Card

Imprimeix: *Apóstol y Civilizador* (Petra)

Dipòsit legal: 765-1973

Director: Josep Cortès i Servera

Consell de Redacció:

Felip Forteza
Maria Galmés
Guillem Pont
Guillem Quina
Antònia Servera
Guillem Soler
Miquel Sureda

COL·LABOREN

		Portada
Josep Cortès	Parc o pàrking	
	El Pressuport municipal	10
	Espipellades	12
	Xafarderies	15
	Tal dia com avui	15
Guillem Pont	Gent de la nostra gent: <i>En Migollo</i>	03
	Sant Llorenç ahir: <i>Rojos</i>	20
A. F. Arnau	Arqueologia: <i>Terra sigilato</i>	04
Aina Salas	Tertúlies: <i>Música</i>	06
R. Rosselló	Història: <i>Notes històriques</i>	09
J. Domenge	Folklore: <i>Fam Tsjinvali</i>	13
J. Umbert	Humor	14
Xesc Umbert	El temps de juny	16
	La gota freda	17
Maria Galmés	Si lleu...	18
	Demografia	18
	Comptabilitat	
Trencapinyons	Agricultura ecològica	19
Bel Nicolau	Distribució	

Adesiara, i sense previ avís, em compareix la idea al conscient del cervell. No té regles establertes, unes vegades arriba enmig d'una conversa, d'altres conduint o a la fresca estant enmig de la simfonia de grins i granots; però el bes-só de la idea sempre és el mateix: lo terriblement injusta que pot arribar a ésser la condició humana ara i aquí.

Com si els valors dominants de la societat, les idees circulants, els esquemes mentals no seguissin els camins estrictes de la lògica, sinó que fossin el resultat d'un procés de renda premeditat a favor d'uns interessos concrets que propugnen el tenir sobre l'ésser, o allò més subtil que podríem definir com a l'ésser material sobre l'ésser espiritual.

M'ho deia un amic: "Una persona es dedicarà a pintar, escriure, esculpir, córrer, jugar a futbol o fer de picapedrer... si ho fa amb persistència, enginy i certa gràcia, amb el temps -i normalment mitjançant l'ajuda d'un bon intermediari i si hi ha sort- arribarà a la fama, al reconeixement públic dels altres humans. Mentre que si una persona es dedica, amb persistència, enginy i certa gràcia a estimar els altres o a diferents qüestions de relació humana ningú mai no li retrà reconeixement públic. Mira, sinó, quan es reten homenatges a la fidelitat conjugal, per exemple, o al temps de dedicació als fills, o al consol dels malalts!"

I és que estimar és un art difícil, com diria Fromm, però a la vegada és un art obscur, socialment amagat, malgrat el bagatge d'íntima satisfacció que proporciona; però això de la íntima satisfacció, o del plaer en el camí, són figures d'altre paner.

Gent de la nostra gent es fixa, avui, en un llorenç que contra aquest difícil art de donar-se als altres. Ho fa al seu aire, és clar, però amb persistència. Faig referència a

Francesc Clapés "Migollo"

Un tretze de febrer, el de l'any 29 i a la llar d'en Jaume Clapés "Bunyoler" i de na Paula Aguiló "Migolla", neixia en "Francisco".

A l'any 29 Sant Llorenç era un poble estrictament rural. Sense cotxes, ni telèfon, ni electricitat, ni televisió. Un context local bellament descrit per Mossèn

Salvador Galmés a "Flor de Card" catorze anys abans: feina de sol a sol, pobresa en tots els sentits, pandilles, gelosies, amor i passions humanes.

En Francesc no pogué jugar al tarannà local. La seva infantesa resultà dissortadament accidentada. Tenia set anys quan esclatà la Guerra on perdé son pare -Portocristo, 16 d'agost-. Poc temps després un cotxe el va trepitjar i li va rompre una cama.

A la postguerra, una mare vídua, amb quatre al.lots i amb desgràcies personals -a més de la feble salut d'en Francesc cal comptar amb la mort de la germana, per accident, a la fira de Manacor-. No resulta gaire difícil imaginar-se el pano-

rama! Ni gens il·lògic que, en Francesc, als nou anys anàs a So n'Espanyolet.

Al poc temps sortí per cuidar la mare, que morí el 21 de març de l'any 42, "feia vuit dies que hi havia llum".

I en Francesc, un jove marginal, malalt, que havia estudiat a ca's frares, que no tenia pandilla i que anava de ca sa padrina -madò Coloma- a l'església i altra vegada a ca sa padrina, vegetava més que vivia. No gos imaginar-me els pensaments que adesiara devia tenir, ni el sentiment que embargava ses perspectives de futur, quan es comparava amb els altres jovenells de la quinta del 50.

El bisbe Hervàs li regalà una creu i arribà el Dr. Ramis a la vila. Paulatina-

ment passà de les crosses al gaiato i d'aquest a caminar. Quina nova sensació!

Gràcies a les passes de Sor Maria de Crist Rei, el van tornar admetre a So n'Espanyollet, la il·lusió de la seva vida i...

Un any a una parròquia de Ciutat, el noviciat a Navarra, un any de profés, del 56 al 59 a Felanitx, i llavors a Béjar, "can nostra", com diu ell. El santuari del Castañar i Béjar... més de trenta anys entre unes parets i amb relació amb una gent estranya que es converteixen en pròpies.

Tots els que conec que han passat per Béjar confirmen el mateix: En Francesc "Migollo", el "Hermano Clapés" és una persona força estimada en aquell racó de Salamanca de passat esplendorós.

Dades cronològiques de banda, per a mi, en Francesc, de mica en mica, ha anat evolucionant en el pensament i en el sentiment. Com si quatre caïres o trets fonamentals hagués anat descobrint.

Primer, amb la moguda del Card, el vaig identificar amb les festes de Sant Antoni -època en què sol fer l'anyal mesadeta entre nosaltres-. Unes festes de Sant Antoni sense la banda de música i sense l'ample somriure d'aquella figura una mica encorbada i amb el ruquet immaculat, quasibé no eren festes de Sant Antoni. No saps ben bé perquè, però re-

sulta una figura necessària, familiar.

Començarem a relacionar-nos a través de Flor de Card, quan començà a col·laborar amb els seus escrits, pels quals sempre demana un rosari de disculpes perquè tenen faltes d'ortografia, i aquí comença una segona fase i l'admiració envers la seva prodigiosa memòria, que el fa una mena d'enciclopèdia de tradició oral. Es recorda del que ha viscut i també del que li han contat. Lliga persones a fets i conta anècdotes per vendre i salar.

De mica en mica, any rera any, es van estrenyent les relacions. I si d'una banda s'esdevé font d'informació, de l'altra em reafirma allò que ja intuïa -i arribam al tercer tret-: no cal la proximitat geogràfica per ésser llorençí. En Francesc viu i estima "El Castañar" però les arrels les té a la vila. Se sent llorençí, i com a tal viu els esdeveniments del poble. Gairebé sap més coses i més fets succeïts a Sant Llorenç des de Béjar que molt de llorençins que habiten aquí. Ja sigui mitjançant una telefonada o a través de la revista, o... el cert és que sap el que passa i el que deixa de passar.

Però, malgrat tot, tal vegada el tret més destacable és el seu caire humà. La seva capacitat de donar-se als altres.

Un mes a la vila sempre li resulta

curt. Entre visites als amics, visites als malalts, feines a l'església i consol als familiars i coneguts, vola la mesada.

Per a mi que ve a descansar i se'n torna cansat perquè mai no s'atura de realitzar aquestes petites coses, gairebé insignificants com una broma als vells de la tercera edat, un diós llar i amorós o un i què vos ha passat, madona? Un simple xerrar i escoltar que s'esdevé un art (però sense reconeixement públic dels altres humans) fet amb senzillesa i naturalitat.

Quatre trets que, per a mi, defineixen l'ésser d'aquest llorençí que viu a Béjar, on és força estimat. D'un llorençí que conegué el dia de més alta felicitat un quinze d'agost -ara fa setze anys- quan li possibilitaren el fet de donar l'Eucaristia, seguit d'aquell altre dia en què el Pare General li concedí els vots solemnes.

Una persona humana, també amb lògiques frustracions, com el fet de no haver pogut arribar a ésser sacerdot. Una persona que viu i actua condicionada per determinades circumstàncies, com és ara el persistent dolor a les cames, un marcat conformisme amb les cartes que la vida li ha repartit i les pors: por a no molestar als altres, por a no actuar correctament.

Guillem Pont

Arqueologia

De l'època romana trobam dins les aigües de Portocristo gran quantitat de restes de vaixells enfonsats amb els seus corresponents carregaments. Una de les peces més interessants que hem pogut estudiar és una gerreta de terra sigilata.

Es tracta d'una peça de gran valor arqueològic, ornamentada amb figures que representen la victòria, és a dir, la palma de la victòria -una dona que du en les mans un brot de palmera. Crec que és oportú dir que la Ciutat de Palma deu el seu nom precisament a aquests emblemes, ja que Palma és l'emblema de la victòria. Naturalment aquest emblema és molt corrent dins les manifestacions artístiques dels artesans de l'imperi romà, doncs no és gens estrany que un vaixell anàs carregat de ceràmica amb aquesta simbologia.

Com a curiositat, aquesta gerreta de

terra sigilata té a la seva base una marca feta probablement pel seu propietari, ja que si fos la marca de fàbrica duria un segell amb el nom del terrissaire, i aquesta marca és posterior a la seva cocción. S'ha de tenir en compte que un objecte com aquest podria arribar a valer un bon grapat de sextercis (moneda romana), doncs no és res fora de mida que el seu propietari la marcàs per donar-li un símbol de propietat.

Respecte a les sigilates s'han de dir els grans grups que formen aquesta peculiar, hermosa i fina ceràmica. Són aquests: en primer lloc les **Sigilates aretines**, que es comencen a fabricar a la meitat del segle I a.C. El taller més important se situa a Arezzo (Itàlia) a l'època d'August, on s'assimila la tradició ceràmica de la producció campaniana.

Reben aquest nom per tenir a vega-

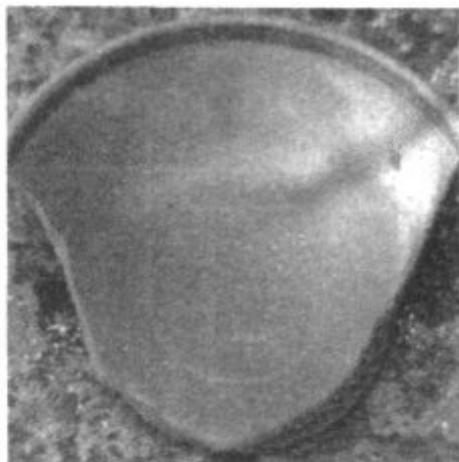
des un segell amb el nom del terrissaire i també es caracteritzen pel seu vernís roig pàl·lid i les seves pastes de color clar.

Després ve el grup de les **Sigilates sudgal·liques i hispàniques**, una sèrie de tallers amb un repertori comú de formes i decoracions. Comencen a produir aquesta ceràmica entre els anys 20 i 40 d.C., i els principals són els de Granfesenque, Montons, Bonassal (França) pel volum de producció i exportació i pel llarg període de temps en què treballaren aquest tipus de ceràmica.

La creació de centres similars a la península Ibèrica és l'origen de la producció hispànica, amb els tallers més importants situats a Tritium, Magallum (Vall de l'Ebre) i Andújar.

També crec que és necessari donar un concepte bàsic sobre la ceràmica de pa-

rets fines, ja que als voltants de Portocristo també n'han comparegut fragments. Al respecte direm que formen part de petits gots de parament de taula que servien per beure. Des de finals del segle II a.C. s'espargeixen per tota la Mediterrània i la seva producció pareix

que acaba a finals del segle I d.C., coincidint amb un canvi en els costums de la taula. Les pastes són fines i dures i la superfície externa està tractada amb diferents sistemes decoratius.

Després ja ens trobam amb **Sigilates africanes**. A partir de finals del segle I d.C. es produirà un canvi en les ceràmiques de luxe del Mediterrani occidental, on s'abandona la tradició aretina i apareixen només formes basades en prototipus anteriors. Es una producció caracteritzada per un vernís de color taronja o d'un roig pàl·lid que no duu mai segells o marques de fàbrica. La seva elaboració es mantindrà durant cinc segles.

Crec que és molt important el dir que les ceràmiques que es troben a Pollentia tenen una gran uniformitat de formes i qualitats, ajustant-se al marc del Mediterrani occidental.

Aquesta ceràmica es classifica en quatre grups bàsics (A, B, C, D), essent la D la més abundant en els jaciments de la ciutat. Fins i tot alguns autors apunten la possibilitat de l'existència d'una producció local a la mateixa Pollentia; per tant, no és gens estrany el trobar-ne trossos pels voltants de Portocristo, ja que probablement va existir un comerç entre Pollentia i els altres centres habitats de Mallorca. Tenint en compte que la influència de la capital (Pollentia) devia ésser grossa sobre les restants poblacions de l'illa, aquesta influència devia marcar un cert ritme damunt els costums dels habitants, formes de vestir, ceràmiques, etc.

Després ens compareixen les **Sigilates**

decorades africanes, que duen una decoració estampada amb punxons, rodeats o estampilles per sobre l'argila crua.

Les decoracions evolucionen. Al principi es troben només motius ornamentals i després s'introdueixen símbols geminats i figures humanes. Posteriorment es desenvolupa amb profusió la iconografia cristiana.

Dis aquesta època compareixen les basíliques paleocristianes de Son Peretó i Sa Carrotja, avui completament desapareguda, però que se sap que s'alçava vora la costa d'en Blau, en el lloc conegut amb el nom de Sa Carrotja. Potser està emplaçada en un petit poblat de pescadors que aleshores existís per aquests paratges. Va ésser excavada per l'arquitecte i erudit català J. Rubió, que va situar l'època de l'edificació en la dominació romana.

Quant a la seva construcció ens diu que és d'un estil i una decoració molt pobres, guardant una certa semblança amb les basíliques del nord d'Àfrica; i no és estrany que fos pobra perquè en aquesta època el cristianisme només havia entrat dins les classe socials molt hu-

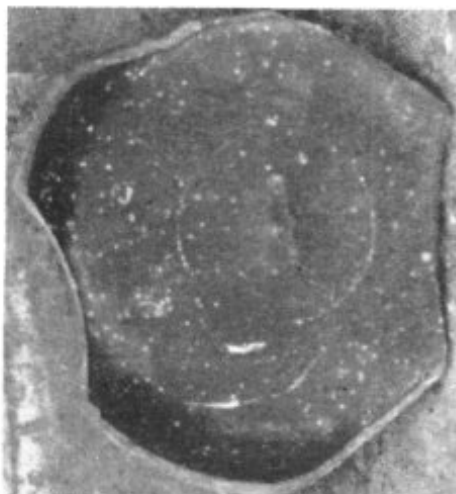

mils, i, a més, el comerç marítim ja havia d'haver baixat molt per mor de l'esbucament de l'imperi romà. Amb aquest panorama és ben lògic el pensar que la població era de pocs habitants i d'una economia humil.

Però tornem agafar el fil de la ceràmica, ja que també a Portocristo n'ha comparegut d'ús domèstic. Es denomina tradicionalment **ceràmica comú** a la que té un ús domèstic quotidià, en contrapo-

sició a la de major qualitat.

Segons la seva funció es pot dividir en vaixel·la de cuina (olles, conques), servei de taula, atuells d'emmagatzament (àmfores) i vasos de diferents funcions (geretes de perfums, ungüentaris). Probablement més d'un vaixell arribà al port

del Hams carregat de ceràmica d'ús domèstic. També cal dir que així com la ceràmica de luxe era producte d'importació, la de cuina era fabricada a les províncies seguint models romans. Aquestes ceràmiques tenen la superfície rugosa i marques d'haver estat emprada. També compareix la **ceràmica Coríntia**, feta d'argila fina i depurada, que normalment desenvolupa diferents escenes (vida al camp, Treballs d'Hèrcules) a una decoració en forma de fris. La seva cronologia comprèn des de la meitat del segle II d.C. fins al II d.C.

Després ja ens trobam amb fragments de **ceràmiques comuns tardanes**, que corresponen als darrers moments d'ocupació del port romà. Tenen formes variades i molt sovint presenten una decoració incisa (meandres i cercles).

Un altre capítol important dins el contexte arqueològic de Portocristo és el de les **"lucernas"** o **llumetes**. Són uns objectes que servien per fer llum i d'aquesta manera il·luminar les nits del passat, cambres obscures, etc. La seva funció només per a fer llum determina la seva estructura. Es fabriquen amb motlos.

Les llumetes són essencialment depòsits per combustible, amb un bec que serveix per sostenir un ble fet d'estopa, cànion o papirus. Amb aquest esquema bàsic es desenvolupen nombroses variants, arribant a complicar-se molt les formes. Pareix ésser que al fons del port hi descansa un vaixell carregat de llumetes.

Música

Textes: Aina Salas
Aplec: Bel Nicolau
Fotos: Maria Galmés

Sa música està de moda a Sant Llorenç. I no és perquè s'acostin ses festes i se parli de s'encert o desencert de ses opcions musicals que mos prepara s'organització. És molt més important que això. Aquí i ara s'estudia més música que mai. És cert que gràcies a sa dedicació que de fa temps té n'Antònia "Ordines" i també a sa feina de sa banda, sa música és s'única de ses Belles Arts que se podia estudiar en es poble, i, en conseqüència, també ho és que ja hi havia un cert ambient musical. Però ara mateix es "boom" és gros. Un nombre elevat de llorencins mostra un gran interès per aquest art, i sa revista, sempre a s'aguait de s'actualitat, va reunir ses següents persones per parlar-ne una mica: n'Antònia Femenias "Ordines", en Pere Josep Llull, en Guillem Llull "Corona", en Joan Jofre i en Joan "Molinet".

Aina Salas.- ¿A què creis que és deguda aquesta gran afició que hi ha per sa música i no a d'altres arts?

Antònia Femenias.- Sa música és de lo milloret de ses belles arts i agrada a tothom. O a quasi tothom...

Pere J. Llull.- És cert. A altres pobles també va molt a més. A Artà, per exemple, que és lo que jo conec, també hi ha molta gent que fa feina a sa música. Se n'estudia molta pertot.

Aina.- I voltros, Jofre i Joan, on va ser que aprenguéreu música?

Jofre.- Jo vaig aprendre a tocar sa guiterria amb un component d'es grup "Sis Som" que feia cursets per aquí. A més, sempre escolt música i vaig agafant coses...

Pere.- I voltros, què feis? Tocau a sa banda?

Joan "Molinet".- No. Noltros hem fet un grup. Som quatre. Joestic en es serveis tècnics, i per cert, tenim molts de problemes amb això...

Antònia.- Heu tengut molt de coratge per posar-vos a fer una cosa així!

Guillem Llull.- Es que són joves, i ja se sap...

Pere.- I quin tipus de música feis?

Joan.- Música nostra. Una espècie de Rock urbà.

Aina.- I també ho componeu voltros?

Jofre.- Sí. Ara hem compost tres cançons. Qualque lletra no és nostra, però sa música sí. Entre tots es d'es grup ho tiram envant.

Antònia.- Això que feis és molt interessant.

Joan.- També tenim un parell de cançons copiades. En fi...

Aina.- I ténieu repertori per tocar una vetlada?

Jofre.- Homo, una vetlada, no, però una hora sí. Entre cançó i cançó amollem un poc de rollo.

Guillem.- Bé, però això anirà a més, perquè deu fer poc temps que actuaeu, no és així?

Joan.- Que tocam i assajam tots junts fa dues setmanes.

Aina.- Apart de sa banda, sou s'únic grup que hi ha a Sant Llorenç?

Jofre.- Sí, me pareix que no n'hi ha d'altre. A més, s'únic que mos ha ajudat ha estat en Pep Ferragut.

Joan.- Sí, i s'Escola, que mos va deixar ets aparells per poder actuar s'altra setmana.

Antònia.- I de qui va ser s'idea de formar un grup d'aquestes característiques?

Jofre.- Un dia, fent cerveses a un bar, en vàrem començar a parlar i mos animàrem.

Antònia.- I voltros no sabeu solfa?

Jofre.- Jo no en sé gens. Amb sa guiterria no fa falta. Tenc partitures que en lloc d'estar escrites en solfa ho estan en números.

Aina.- Insistesc en sa pregunta que he fet en es principi. Per què hi ha exclusivament música?

Jofre.- Es que aquí no estan gaire promocionades ses altres coses.

Antònia.- Jo crec que ara surt a llum una feina feta d'enrera. Jo, per exemple, només ensenyava piano, però des d'es moment en què sa banda se va animar a ensenyar altres instruments tot ha estat molt més fàcil.

Guillem.- S'ajuda de s'Ajuntament és

fonamental. A lo millor si no fos perquè s'Ajuntament ho subvenciona, molta gent no hi aniria.

Antònia.- Es clar. Així ho poder provar tots es nins que en tenguin ganes, ja que es pares no se neguen perquè no els ha de costar res. Si a s'al.lot li agrada podrà seguir endavant amb sa seguretat de no tudar es dobbers.

Guillem.- I es fet de que se faci tot en es poble és importantíssim. Es desplaçaments, apart de costosos, són molt pesats.

Antònia.- Jo crec que es poble de Sant Llorenç pot estar molt content de s'ajuda de s'Ajuntament, perquè és quasi impossible es tenir-ho millor.

Jofre.- S'ajuda serà per segons qui. A noltros ningú de La Sala mos ha ajudat.

Joan.- Noltros necessitàvem diferents aparells i no mos ne deixaren cap. Lo que volíem és que s'Ajuntament tengués lo més imprescindible en propietat, i que ho deixàs a sa gent d'es poble que l'hi demanàs.

Jofre.- També mos va deixar molt decebuts que es grup Card en Festa no mos deixàs lo que havíem de menester. Noltros som estudiants i no tenim possibilitats econòmiques per comprar un equip tècnic. Ets únics que mos ajudaren foren en Pep Ferragut i s'Escola.

Antònia.- De lo que estic molt contenta és de veure com ha anat cresquent sa música dins Sant Llorenç. Ara tenim bons músics.

Guillem.- Part d'aquest èxit és degut a sa gran sort que tenguérem de trobar una persona com es director de sa banda. Es un homo que té un bon caràcter i que fa molta feina, i això ara surt a llum. També té es suport d'es polítics i

esperem que no se cansin!

Antònia.- Es un homo amb molta il·lusió.

Jofre.- I veiam, per tenir es suport d'es polítics, què s'ha de fer?

Pere.- S'ha de demanar ajuda però no esperar-ne massa. Sobretot s'ha de procurar funcionar i no confiar en que et resolguin gaire coses.

Jofre.- Es que noltros necessitam una sempenta. No volem que mos donin res, només que mos facin es favor de deixar-mos un equip.

Antònia.- I què és, que voltros ja voleu actuar?

Joan.- No, no. Es clar que encara no estam preparats, però per assajar també en necessitam un d'equip, perquè sinó només sents ets instruments per separat i no veus es resultat global.

Jofre.- Jo prenc mostra d'es grup "Ets Espontanis", de Cala Rajada, que varen actuar de teloners de "Semen-up". S'Ajuntament els va deixar un equip, a poc a poc anaren actuant i ara ja estan bé, amb so seu propi equip. Jo crec que de sa mateixa manera que promociona això de sa solfa, es Centre d'Adults, etc. també podria promocionar això p'es joves, que en general mos agrada molt aquest tipus de música.

No demanam una subvenció sinó que s'Ajuntament faci una inversió i que mos ho deixi per assajar. Aquest equip se podria utilitzar per altres coses i, si sortia una altre grup, el podríem compartir. Jo crec que no tudaria es dobbers si el comprava. Els tuden amb altres coses manco importants...

Guillem.- P'entura és que quatre o cinc persones sou poquets i s'Ajuntament no pot particularitzar. Si hi hagués més grups podríeu fer més pressió...

Antònia.- Seria molt extrany que començàssiu sense problemes.

Aina.- Sí. No vos heu de cansar mai de demanar i exigir, però tot duu molta feina. Parlau-ne, per exemple, amb en Pep Mosca a sa revista. I dic sa revista perquè és lo que més conec, però podríem anomenar qualsevol altra activitat més o manco cultural d'es poble.

Jofre.- Jo tenc un gran respecte per sa revista. Sa gent que hi està aficada me cau bé perquè no són uns xupa-pilotes, com se diu. Noltros hem aprofitat s'ocasió que mos ha oferit sa revista per dir públicament que mos sentim un poc marginats en relació an ets altres músics d'es poble, perquè a ells els ajuden i a noltros no.

Guillem.- Ara que s'acosten ses eleccions és s'hora de demanar coses.

Pere.- Es una feina important es donar a conèixer sa música a sa gent. A mi, en es principi, me feia com a rialles aprendre solfa i això de moure es braç, però després sa música ha estat i és una de ses coses que més m'ha satisfet.

Jofre.- Una de ses coses que me sap més greu és no haver après solfa, perquè sa música és importantíssima per a mi.

Guillem.- Ara p'entura hi ha gent que va a música perquè es veíat també hi va. De totes maneres és molt interessant, perquè és més fàcil apreciar lo que se coneix. Aquests al.lots passaran molt de gust d'escoltar un concert. Jo també en pas molt, però si sabés música estic segur de que encara disfrutaria més.

Antònia.- Sa música s'hauria d'aprendre de petits, dins ses escoles.

Bel.- Es pares mos estam donant compte de lo que mos perdem per falta d'oportunitats quan érem al.lots. Ara encara mos agrada aprendre i procuram fer coses, però sempre mos falta temps. Aposta procuram mostrar lo que hi ha an es nostros fills, no perquè siguin professionals, sinó perquè ho coneguín i tenguín s'oportunitat de disfrutar.

Antònia.- Ara és més fàcil que mai. Sa banda deixa un instrument per estudiar i abans només donava classes jo, i de piano. Un piano és un instrument que val molts de dobbers i no és fàcil per a tothom es comprar-lo.

Guillem.- Es un alicient molt gros p'ets al.lots es començar amb sos instruments perquè hi disfruten molt. Sa solfa és lo més avorrit.

Antònia.- A jo m'admira es comprovar sa força de sa música. Hi ha al.lots

(Passa a la pàgina següent)

(Ve de la pàgina anterior)

que estudien quatre cursos de solfa sense aprendre cap instrument, i, francament, no sé com ho aguanten.

Aina.- I es fet d'haver examinat aquí, hi ha influït molt?

Antònia.- Sí, estan molt més tranquils i ho fan millor. Ara, es tribunal ho ha fet igual que a Palma i es percentatge d'aprovats és semblant.

Pere.- Jo crec que s'ha fet així perquè anar a Palma, darrerament, era demencial, degut a la saturació que hi ha en es Conservatori. Hi havia gent pertot.

Antònia.- Pensau que quan anàvem a Palma se podia donar es cas de que presentaves un allot a les nou d'es matí i un altre a la darrera hora d'es capvespre. Es natural que ja estàs ben marejat es qui havia d'esperar tant de temps. Aquí han estat molt bé, tant p'ets allots com p'es pares.

Guillem.- Parlant de Son Carrió, també n'hi ha molts d'alumnes. Esperem que no se cansin.

Antònia.- Lo més agradable és veure sa gran il·lusió que tenen aquests allots.

Aina.- Per a voltros, personalment, què representa sa música?

Jofre.- Jo, tio, és una cosa sèria. Basta per dir-te que quan en duc un parell de suspeses me tanc dins es quarto totsol, que ningú no entri, i m'espassa. I m'agrada tot tipus de música en general.

Joan.- Per a jo és una manera d'evadir-me i de sentir-me reflectit en lo que sent, si és es meu estil. Dins un lloc públic a s'ambient el determina sa música que hi hagi. Per exemple, en es bars d'es Port hi ha un tipus de música com-

pletament diferent que a Dhraa, malament hi vagi pràcticament sa mateixa gent. S'ambient és diferent i s'hi cerca una música adequada.

Jofre.- Amb sa música agafes una personalitat pròpia. Jo escolt uns grups determinats i m'influeixen. Per exemple, a un concert d'uns grups que m'agradin els escolt atentament i me ve un orgasme, en sèrio. No ho posis an això.

Aina.- Tranquil, no passis pena que això és molt saludable.

Guillem.- A mi m'agrada molt sa música però no en sé gens. M'agrada en general tota, ara això tan modern que diven aquests allots -que no els coneixem ve un poc de nou. No vull dir que aquests grups no siguin molt bons, però no m'atreuen.

Joan.- Saps què passa, que no se valora així com toca sa música d'avantguarda. Si agafes una revista especialitzada només parla de lo que se ven més i no de lo millor. Es molt difícil que surti una bona música sense es suport comercial. Es clar que aquests només van darrera es negoci.

Jofre.- A mi m'agrada tant que quan m'identific amb sa música d'un disc me molesta moltíssim sentir-la en un lloc on ningú no l'escolta. Per a mi també té molta importància sa lletra. A ses cançons que mos agraden i mos arriben en anglès, sempre intentam traduir-les.

Antònia.- Per a jo és molt, molt important. M'agrada moltíssim. Som incapaç d'imaginar-me què hauria estat de mi sense sa música. En vaig aprendre de molt petita i no l'he deixada mai. Disfrut molt de sa música, tant d'escoltar-la com de tocar o ensenyar. Sa que m'agrada més és sa clàssica.

CENTRE MUSICAL
SANT LLORENÇ

Jofre.- I què és sa música clàssica? Perquè p'entura sa que escoltam ara com a actual arribarà a considerar-se clàssica més envant. Lo bo sempre queda.

Pere.- Sí, però queda com a popular, música lleugera... en fi, sa definició és difícil. Sa clàssica és aquella més acadèmica, o més culta...

Referent a sa pregunta de què és sa música per a mi he de dir que és una vivència molt personal. Es igual que quan llegeixes un llibre, que el vius, que pareix que només l'han escrit per a tu. Sa música infantil i popular, que és lo que més he tocat, m'ha donat moltes satisfaccions. Sa música té moltes emocions.

Antònia.- Lo que és cert és que sempre ajuda i que hi ha molt poca gent que no li agradi. Fent feina, distreu; si estàs totsol, fa companyia. Es inimaginable per a mi un món sense música.

I això, molt resumit, és el que va sortir d'es tema de sa música. S'entusiasme per aquest art que demostraren es convidats és impressionant per una persona com jo, que no som més que un aficionat discret. Esperem que aquest entusiasme no minvi, ni tampoc es nombre d'alumnes de s'escola, per això obligar an es polítics a continuar donant suport an aquesta activitat. Aquest èxit també ha d'animar a altres persones a organitzar diferents activitats. Es poble ho reclama i respon perfectament a tot quant se li ofereix.

Nota.- S'organització de Sa Tertúlia vol fer constar que va convidar un membre de sa banda. Sentim molt no poder oferir s'opinió de qualcú d'aquesta associació -per sa qual sentim una gran admiració i estima-, però a s'hora convinguda no va comparèixer malament ens hagués confirmat s'assistència.

Cabrera

Notes històriques

per Ramon Rosselló

Sant Llorenç

Dia 9 de gener de 1587, el Gran i General Consell tracta com el castellà de Cabrera ha suplicat sia elegit un altre castellà en lloc seu i posa dues raons: *"la una per sa indisposició de malaltia i la altre per no convènim-li lo salari que se li dóna"*. No troben ningú que hi vulgui estar per manco de 250 lliures anuals. (ARM EU 50, f.118)

Dia 4 de febrer de 1587, Baltasar Sans en nom dels jurats del Regne paga a Miquel Banet cordeller 19 sous i 20 diners per corda que ha servit per la barca de Cabrera. I dia 19 d'abril pagà a mestre Figuera els treballs de ferrer i fuster fets a una caixa que servirà per un mosquet de Cabrera. (ADM MSL/a 159 i 186)

Dia 2 de març de 1587, el Gran i General Consell tracta sobre la súplica presentada pel cunyat del castellà de Cabrera proposant *"tinguen per bé que's faça una capella en lo castell de Cabrera, cosa tan sancta, tant justa y tant necessària"*. Va contant com Jaume Nicolau, alcaid de Cabrera, va estar pres a Constantinoble i a Alger i enmig de tanta misèria confessava, combregava i feia altres actes piadosos de bon cristià; ara a Cabrera aniria bé una capella pels serveis espirituals tant de l'alcaid com dels desterrats. L'alcaid també demana una bandera *"perquè importa molt per animar-los a ells y aterrar los enemics"*. Signa aquesta súplica Jeroni Berard. A una altra súplica aquest mateix senyor exposa que el salari d'alcaid, 300 lliures, és poca cosa perquè s'ha de pagar la barca que va i ve per la provisió de viandes; més té el castellà o alcaid un fadrinet que li aparella el menjar i el serveix. (ARM AGC 43, f. 126 i 182)

Dia 21 de març de 1587, el batle de Campos *"al sol post"* ha estat avisat pel batle de Santanyí dient que el capità i la gent han seguit 6 galiotes... *"dient que los moros desembarcaven en Porto Petra y allí han haguts devuit o denou hòmens que encorralaven y a pedrades los han fet embarcar y los moros ab una flexa han nafrat Jaume Adrover, y que après les sis galiotes se'n són tornades a la Cabrera"* (ADM, manuscrits, caixó 5 n° 668)

Dia 10 de gener de 1591, el Gran i

General Consell tracta sobre la súplica de Jaume Massip de Selva dient que estant en servei del Rei, a Cabrera, fou captivat pels moros i portat a Barbaria. Patint el captiveri fugí amb una barca patronejada per Pericó Català, mallorquí, *"y per no tenir res los qui fugiren ab ell haje de pagar molt grossa summa"*. Demana una caritat. Hi hagué diversos parers entre els consellers i no hi hagué conclusió. (ARM AGC 45, f. 31)

Dia 15 d'octubre de 1596, els jurats del Regne escriuen a Llorenç Ferrer, alcaid del castell de Cabrera: *"Per lo que havem entès per tradició vostre que lo biscuyt que teniu... se va molt gastant a més de esser ell dolent"*; per això li donen orde que el vengui al preu que podrà *"confiats que mirará en lo que puga per la Universitat"*, i n'hi proporcionaran altre de bo. (ARM Lletres Missives AH 703, f. 82)

Com a afegitó donaré notícia de dos casos relacionats amb el Tribunal del Sant Ofici de Mallorca. L'any 1635, un tal Joan Bautista, natural de Polònia, essent a Cabrera els mariners, l'alcaid del castell i el capellà fra Jaume Basset, li prengueren unes cartes que portava d'uns moros esclaus a la Ciutat de Mallorca pels seus parents de Bona i Tunis, i pensava quedar-se allà i viure com a moro. (AHN Inquisició, llibre 862, f. 189-195v)

L'any 1738 hi hagué una causa contra Pere Pelegrí "governador" del castell de Cabrera perquè va injuriar el capellà de la fortalesa Benet Mora i Miró, germà d'Antoni, familiar del Sant Ofici, dient-li que era xueta. Es fa referència a una taverna per provisió de menjar i beure dels residents del castell i les relacions amistoses amb els oficials. (AHN Inquisició, lligall 1718 2º, n° 44)

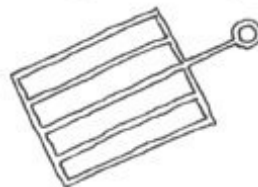
1343, 17 gener.- Joan Binimelis de Bellver ven a Pere Sot de Muro un esclau neòfit (batiat) blanc, anomenat Jaume, per preu de 12 lliures. (ARM T-385, f. 101)

1368, 16 febrer.- Antoni Comelles, ciutadà, exposa davant el governador que l'any 1349 va adquirir dels procuradors reials de Mallorca, per via d'establiment, una possessió en el terme de Bellver anomenada Rafal del Pla, on hi ha coves, sitges i figueres, pagant entrada de 32 sous i cens anual de 4 morabetins, però ara el mestre racional li exigeix 20 lliures i 16 sous de cens passat, però dit Comelles diu que toca pagar els qui abans tenien la possessió, que eren: Guillem Font, Guillem Gual i Joan Binimelis. (ARM Suplicacions S-25, f. 264)

1392, 2 octubre.- Carta del rei Joan on es diu que per satisfer els creditors de Joan Portell, ciutadà, sobre el fet que aquest té en la parròquia de Bellver una cavalleria que fou de Berenguer d'Olms, sots alou reial i és estada posada en l'encant públic diverses vegades i ningú no hi diu perquè hi ha una ordinació que prohibeix que les cavalleries no poden esser comprades si no és per homes cavallers o de paratge o de privilegi militar; i així no es ven en perjudici de dit Portell. El Rei dóna llicència que qualsevol persona pugui comprar la cavalleria, excepte clergues, religiosos o sants. Fou llegida a instància d'Arnau Sureda de Manacor. (ARM RP 35, f. 107)

Dia 20 de setembre de 1454, Jaume Bonafè i dona Sibília de Felanitx reconeixen deure 100 quarteres de blat censal a Martina, dona de Francesc Corró, notari, censal que feien sobre la possessió La Punta, de Bellver. (ARM Pere Martorell-Antoni Catany M-178, f. 151v)

1517, 27 març.- Joan Miquel de Togores àlies Ballester reconeix tenir en nom del Rei Les Planes i La Bagura. (ARM Capbreu Magnats n° 1146)

Ingressos

Imposts generals	156.550.000
Rústica i urbana	83.950.000
Vehicles	19.000.000
Plusvàlues	30.000.000
Licències fiscals	23.600.000
Altres impostos	32.360.000
Construccions i obres	30.000.000
Publicitat, caça i pesca	2.360.000
Papers, fems, contribucions especials...	372.249.000
Documents, licències...	17.351.000
Fems i clavegueram	82.000.000
Ocupacions terrenys	12.746.000
Contribucions especials	252.000.000
Multes	6.500.000
Altres	1.402.000
Dobbers venguts d'organismes estatals	64.505.000
Tributs de l'estat	58.000.000
Inem, Insero, altres...	6.505.000
Bancs, platges...	16.129.850
Interessos bancaris	4.128.850
Platges i altres	12.001.000
Vendes de solars	63.004.000
Transferències d'organismes autònoms	397.225.610
Comunitat Autònoma	313.884.088
Consell Insular	83.336.522
Altres	5.000
Préstecs	20.005.000
TOTAL INGRESSOS	1.122.028.460

*****

Despeses

Personal	173.981.514
Càrrecs públics	12.100.000
Bàsiques a funcionaris	36.199.141
Complem. a funcionaris	28.768.574
Personal laboral	18.905.640
Personal contractat	31.937.728
Productivitat funcionaris	4.565.343
Gratificacions	4.820.196
Segur. Social, Munpal...	5.653.692
Altres	1.031.200
Despeses generals	161.369.004

Lloguers	2.311.000
Conserv/manteniment de béns	29.800.000
Depuradora	6.000.000
Camins i carrers	5.000.000
Escoles	3.000.000
Talaiot de S'Illot	2.500.000
Tràfec	2.000.000
Clavegueram	2.000.000
Altres	9.300.000
Material d'oficina	3.850.000
Subministraments varis	30.860.000
Enllumenat	12.000.000
Sanejament	10.000.000
Altres	8.860.000
Telèfon	2.200.000
Transports	650.000
Diverses	29.610.000
Festes	15.000.000
Act. culturals	4.000.000
Turisme	3.000.000
Cursos adults	2.000.000
Altres	5.610.000
Contractes	60.428.004
Fems	28.000.000
Recaptador	15.000.000
Assessor jurídic	5.800.000
Oficina turisme	3.675.000
Socials	3.000.000
Altres	4.953.004
Dietes i altres	1.660.000
Interessos de préstecs	5.000.000
Ajudes i subvencions	8.560.000
Recàrrecs licències fiscals	2.400.000
Clubs esportius	1.500.000
Creu Roja	1.400.000
Pòsit agrícola	1.000.000
Altres	2.260.000

Inversions	771.117.942
Pla de turisme	550.000.000
Sanejament	132.000.000
Poliesportiu i camp de futbol	22.000.000
Ampliació del torrent	15.000.000
Escola de sa Coma	7.719.550
3er plaç Ca Ses Monges	6.300.000
Depuradora	6.000.000
Equip informàtic	5.000.000
Pluvial Ses Savines	4.500.000
Vehicle brigada	3.226.976
Millora carreteres i camins	3.000.000
Cementiri Sant Llorenç	3.000.000
Fax i fotocopiadora	1.500.000
Ponts	1.500.000
Eines	1.300.000
Altres	9.071.416

Amortitzacions de préstecs	2.000.000
----------------------------	-----------

TOTAL DESPESES	1.122.028.460
-----------------------	----------------------

Comentaris dels polítics

Miquel Vaquer.- Llàstima que no tenguem magnetòfon per gravar tot lo que se digui. He fet un escrit i deman perdó per estar en castellà, però no sé escriure en mallorquí: "Es lamentable i intolerable que s'hagi perdut la majoria, ja que de llavors ençà s'han acaramullat els problemes i estam capficats dins un caos: no es fan plans ordinaris des de fa més de tres mesos per mor de la desorganització de l'equip de govern, que no és capaç d'arreglar els problemes que ell mateix ha creat. Només ens cerquen en el moment que ens han de menester i això que moltes vegades tenim raó, com en els pressuposts de l'any passat. En el d'enguany no han pogut ginyar el PSM i han hagut de recórrer a noltros, que hi hem participat un poc i el recolzarem per poder continuar amb sos grans temes pendants, perquè lo primer és el poble".

Creim que s'haurien de retallar els 63 milions que diven que ens pagaran pel solar de Sa Coma, perquè no creim que el poguem vendre.

Antoni Sansó.- No volem fer "política" amb els pressuposts i ens abstendrem per no obstaculitzar les coses que ja estan començades. Així i tot, emperò, volem fer unes quantes preguntes o esmenes a diversos regidors:

-No veim possible el vendre el solar de Sa Coma, per la qual cosa demanam que es retiri aquesta partida de l'apartat dels ingressos.

-Què cobraran els regidors, ara que s'ha més que doblat el pressupost?

-Si tanmateix no es fa cas dels informes d'en Melià a l'hora de demolar edificis il·legals, per què no llevam l'assessor jurídic?

-Sembla que al regidor d'urbanisme li piquen més els assumptes de Son Carrió -que duen més vots- que no els temes de la seva comissió.

-Atenent la petició de Justícia i Pau, deman que se'ls concedeixi l'ajuda que sol·liciten: un 0'7% del pressupost ordinari (que no contempla inversions).

-El batle hauria de canviar el seu comportament per no fer bo en Busco. Que faci cas a la llei o si no haurem de mantenir una oposició molt més dura.

-No estaria malament que l'encarregat de festes ens informàs del programa, així com de les passes que ha fet amb les entitats culturals per remodelar i organitzar la Casa de Cultura.

Bartomeu Pont.- Volem fer unes festes almanco tan bones com les dels dos darrers anys, perquè la gent m'ho ha demanat. Si no hi ha res de nou el programa serà aquest:

-Dia 9: Voleibol, cercaviles per la banda infantil, inauguració de les exposicions de fotografia, ceràmica i artesanía ball de bot amb l'Escola Card, actuació del Card en Festa, Tremudança i Sis Som.

-Dia 10: Corregudes i jocs infantils, futbol, refresc per als vells, ball de saló, verbena amb l'Orquestrina d'Algaida, Lucio Barbosa i José Guardiola.

-Dia 11: Tir al colom, carreres de bicicletes, tennis, concert d'un quintet de metall, revista musical amb Bacara i Julio Madrid.

-Dia 12: Tennis, concert de la banda i verbena amb Víctor y Ana, Géminis i Tomeu Penya.

-Dia 13: Futbol i verbena amb la participació, entre d'altres, del grup local Terratrèmol.

-Dia 14: Futbol, tennis i comèdia: Ca Nostra.

-Dia 15: Futbol femení, judo, futbol, actuació dels Cucorba i focs d'artifici.

Antoni Sansó.- M'agraden molt Víctor i Ana, però en diumenge és un mal dia. Ens haguéssim pogut estalviar en Tomeu Penya o dur-lo un altre dia.

Bartomeu Mestre.- Contestant a les preguntes de n'Antoni Sansó, vull fer constar que els regidors cobrarem lo mateix. Els doblers que sobren, p'entata podrien servir per retribuir tasques específiques a regidors de l'oposició.

-No podem llevar en Melià si volem mantenir el batle, ja que són amics i és un assessor personal seu.

Andreu Femenias.- Jo voldria demanar que s'hi inclogués -si no hi està- un menjador social, un treballador familiar i un municipal de nit.

Mateu Puigròs.- Jo voldria deixar clar que si hem consentit en què llevassin el pont de na Capiirrona del pressupost era perquè no hi havia més remei, però que no renunciem a construir-lo.

Vots.- No va ser necessari recórrer a la votació, ja que els distints grups ha-

vien fet pública la seva postura: vuit vots a favor i dues abstencions (PSM).

Comentaris i dubtes

-El ple, segons el meu veure, va esser molt avorrit i l'altura dels debats no va superar l'aprovat.

-N'Antoni Sansó es va abstenir per no fer política (sic). Segons el meu veure si no va votar en contra -que era el que li tocava si no hi estava d'acord- va ser precisament per política, ja que, essent indiferent el sentit del seu vot, no volgué que li retreguessin que posava traves a l'acabament del temes pendants.

-En Miquel Falera, tot i no estar d'acord amb la major part de les partides, va votar a favor, al revés que l'any passat, que va succeir exactament el contrari. Tant ell com n'Antoni Cuc, en relació als pressuposts de l'any passat i d'enguany, votaren en un sentit o l'altre segons les possibilitats que hi veien de influir en l'equip de govern.

-I si, com assegura la majoria dels regidors, no venem el solar de Sa Coma; i si les festes ens costen bastant més de 15 milions; i si no cobram totes les contribucions especials -o normals-; i si no es construeix tant com fan comptes... ¿No podria esser que per Cap d'Any ensessin falta més de 100 milions?

-¿Creis que és possible pensar que els doblers que diu en Tomeu Mestre que poden servir per retribuir tasques específiques tinguin una altra finalitat soterrada? ¿Us sembla que qualche malpensat es podria imaginar que són per comprar vots als de l'oposició que vulguin col·laborar en qualche projecte difícil de passar? El temps ens ho dirà.

-¿Us sembla que 1.500.000 bastaran per als ponts del poble? Si les institucions autonòmiques no es fan càrrec de la construcció del d'Es Camp Rodó -que no és assumpte seu-, ¿deixaran el torrent més estret?

-¿D'on sortiran els doblers per comprar el parc/parking de ran del torrent si no hi ha partida al pressupost? ¿O és que pensen fer qualche mangarrufa? ¿En pagaran el que realment val o inflaran ostensiblement el cost, ja que el comprador és l'Ajuntament?

-Si es poden gastar 550 milions per embellir la Costa Llorencina, ¿no s'en podria destinar qualcun per embellir el poble de Sant Llorenç?

Josep Cortès

Una prova més que evident de que en Tomeu Bovet no és un cap quadrat -com diven que ho són sa majoria d'ets alemanys- és que ell no s'ha posat a vendre ses parets d'es torrent a la menuda, talment com si fos es "Mur de sa Vergonya o es Teló d'acer de Sant Llorenç".

No i per ventura hauria pogut esser una bona idea per equilibrar es Pressupost d'enguany -que si no és amb filigranes com aquesta no crec que siguin capaços d'equilibrar-lo-, en vista de que ell és es president d'Hisenda i es de sa Comissió Gestora de ses Negociacions amb sos Confrontats Mals de Tòrcer.

Si la volen posar en pràctica en Xesc i jo -que en aquesta espipellada anam amigues i mos hem de partir ses ganàncies i ses quebres- els cedim gustosament es roialtis, però els aconsellaria que

no fessin es bocins massa grossos, que, apart de ser més mals de vendre per allò de que es turisme tampoc ja no és lo que era, hi cabria sa possibilitat de que els els tirassin p'es boll.

Primer acusaren en Busco -amb tota sa raó del món, tot sigui dit- de deixar caducar ses Normes Subsidiàries perquè no li interessava que se pogués denegar cap obra; més tard acusaren públicament -a sa taula rodona organitzada p'es Diari de Mallorca a sa Rectoria- s'arquitecte municipal de no haver-les redactat en so temps que li havien estipulat i insinuaren obscurs interessos; i ara, que ja fa mesos que les tenen en ses seves mans, quina excusa mos posaran per no haver-les aprovades? ¿Que no tenen majoria i així fa molt mal anar? ¿Que encara estan *negociant* s'inclusió d'alguns solars de qualque peix gros? ¿Que no hi ha cap paret prou grossa com per penjar-hi es mapes?

Si són capaços de tornar-les deixar caducar jo no sé què fareu voltros, però jo, a ses eleccions municipals de l'any que ve no me cansaré de fer propaganda a favor de s'abstenció, i ja vos puc adelantar s'eslògan, que el vaig veure fa un caramull d'anys per Barcelona: "Com que guanyi qui guanyi, tu hi perds, VOTA NET", amb un dibuix d'una paperera plena de vots.

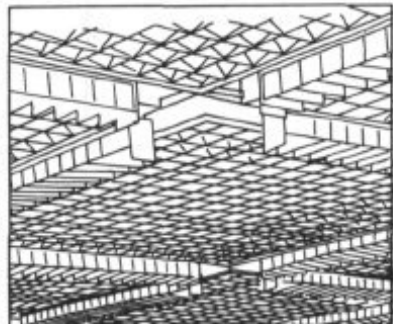
Tanta sort que aquell subjecte del PSOE que va venir a cercar vots a favor de l'OTAN -quina visió de futur, es tío, eh- no era per Sant Llorenç es dia que vengueren es russos a ballar a sa plaça de s'Ajuntament, que si m'afina aquell tan falaguer, vestit de vermell, carregat de ganivets i que no s'aturava de fer espants i d'acorar-los damunt es taulado, hagués tengut collons d'avisar sa Guàrdia Civil, es somatens o es carabiners, amb sa por que tenia de que no mos invadissin un dia d'aquests!

Sé cert que no s'ho haguessin pensat mai aquells feixistes d'un temps, que tothom esclafis en mamballetes precisament un 18 de juliol.

Un homo, a vegades, pareix que està com empegueït d'haver de dir segons quines coses, sobretot si afecten a sa feina que està fent. Ja se sap que fa més bon demanar p'es altres que per un mateix, i no és que vulgui demanar res.

Fa un parell d'anys s'Ajuntament va decidir tancar una ferida oberta a començaments d'ets anys 70 i comprar sa col·lecció completa de Flor de Card per tenir a sa biblioteca municipal -cosa, ho he repetit moltes vegades, que també havia d'haver fet amb tots es llibres d'autors llorencins i amb sos que xerren de Sant Llorenç-. Noltros, criatures, pensàvem que amb un del PSM encarregat de sa comissió de Cultura sa cosa aniria canviant per bé i que en endavant s'atípica situació s'aniria normalitzant.

Idò no, tot segueix igual. Ni hi ha tots es llibres d'autors llorencins, ni tots es que xerren de Sant Llorenç ni es dos o tres darrers toms de sa revista, maldament aquests darrers, adquirits d'hora, sols no arribassin an es mil duros entre tots dos

I en aquesta espipellada, què hi podríem posar?

¿Que en Toni Cuc se queixa de que no l'informin? ¿Es que ell informava gaire quan estava dins s'equip de govern?

¿Que es batle fa passes per fer-se seves ses *forces culturals* amb sa Casa de Cultura? I no duu molt mal camí.

¿Que en Tomeu Bovet, quan fa declaracions, no té cap sobrant de mà esquerra?

¿Que el PP ha conseguit més afiliats nous que tots ets altres partits junts?

¿Que sa portada d'es mes passat ha mogut molt de rebumbori i que ha caigut més bé uns que no an ets altres?

Triau ses que més vos convenguin.

Es mes que ve, com cada any, Flor de Card no sortirà, que amb aquesta calor s'equip de col·laboradors s'estima més jeure davall un pi que fer es colló omplint papers de borratxos. I, com que mos agrada quedar bé, aprofitam s'avinentesa per donar ses bones festes a tots es que mos llegeixen.

I an es que no, també, què putes!

Farn Tsjinvali

Diven que de la feina en surt el profit i que per collir abans s'ha d'haver sembrat. Aquesta és una de les frases del pròleg del programa de la X Mostra Internacional Folklorica, que se celebra a Sóller aquesta setmana de juliol. Des d'aquí volem encoratjar el grup Aires Solлерics a seguir en la tasca d'organitzar aquestes trobades internacionals. Ja sabem que és una feina dura i que no tothom té el valor, la capacitat, la voluntat d'organització perquè, al cap i a la fi, tota Mallorca pugui gaudir de l'espectacle folkloric.

Dia 18 de juliol el poble de Sant Llorenç tengué l'oportunitat de poder presenciar els balls i la música del grup folkloric "Farn" Tsjinvali -Osetia del Sud-U.R.S.S. Aquest grup va néixer el 1982 amb l'objectiu de reunir i divulgar els

nes i sarmatas. Es un poble guerrer perquè en el transcurs de tota la seva història han hagut de defensar les seves cases muntanyenques contra nombrosos enemics. Com a conseqüència la mudada típica de l'home osetí porta tants d'atributs guerres.

A més de poder contemplar aquestes dances guerres, també ens oferiren una mostra dels balls més populars d'Osetia, com ritus de noces, dances de galanteig, impetuoses dances de muntanya, així com també un pupurri de la seva música més peculiar.

Els instruments que empra aquest grup són, bàsicament, de percussió (tambor o timbal) i l'acordió, que porta la melodia.

L'actuació de Farn va estar precedida per una ballada, amb la intenció que aquest grup pogués veure les característiques de la nostra música i el nostre ball tradicionals, així com la manera en la qual avui es viu i s'expressa aquest llegat cultural. Per acabar volem, des d'aquestes pàgines, fer arribar el nostre agraïment a l'Ajuntament de Sant Llorenç pel patrocini d'aquesta vetlada i donar suport al grup amfitrió, Aires Solлерics, perquè amb el seu esforç i dedicació aconseguix donar continuïtat a una manifestació cultural tan important.

J. Domenge

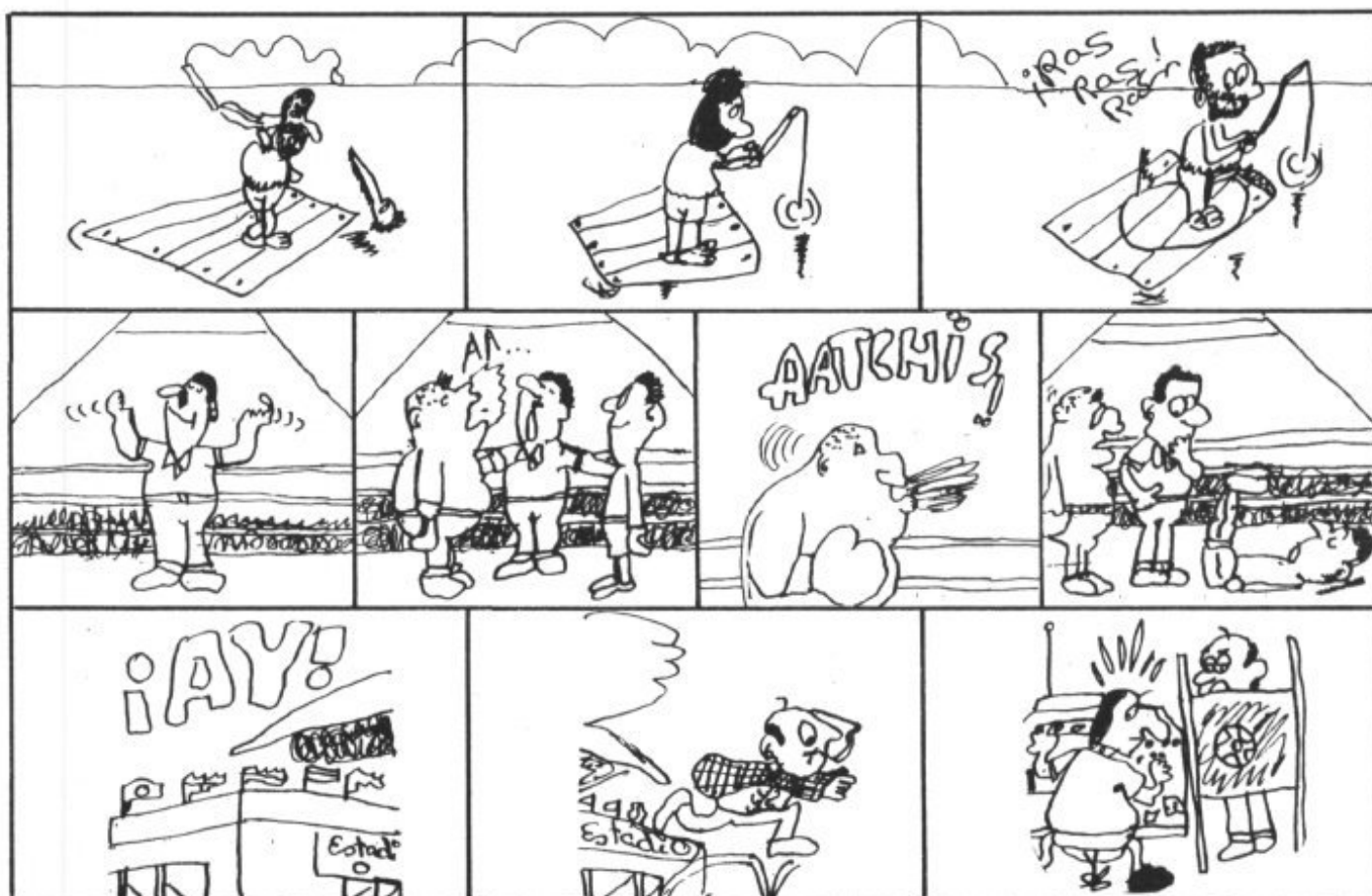
balls tradicionals del sud de la regió d'Osetia, i d'ençà de la seva creació ha actuat en diverses ocasions a Moscou, i també ha participat a altres festivals folklorics com els de Leningrad, Krasnodar, Bolgrat, etc.

La paraula *farn* equival a abundància, prosperitat en la seva llengua.

Així com varem poder, i degut a la dificultat de comunicació, només mitjançant una intèrpret que parlava una mica el castellà, poguérem extreure la informació següent sobre els balls i costums, en general, d'aquest poble del sud de Rússia.

Les dances que varen interpretar feien referència a aspectes de l'antiga vida quotidiana de l'esmentada regió soviètica. El seu país, antic i muntanyós, i també el poble, remunta el seu origen a les èpoques remotes de les tribus dels *ala-*

gràcies
**ENTRE TOTS
 HO ESTAM
 ACONSEGUINT**

GOVERN BALEAR

CONSELLERIA D'AGRICULTURA I PESCA
 DIRECCIÓ GENERAL D'ESTRUCTURES AGRÀRIES I MEDI NATURAL

La teva col.laboració és molt important.
 Dins els nostres boscos, no encenguis
 cap foc, així evitaràs la possibilitat de
 provocar un incendi forestal.

Entre tots, hem fet una bona feina, però
 ara no podem aturar-nos. Amb el vostre
 esforç aconseguirem el que volem:
unes illes sense incendis.

Preveniu els incendis forestals.

Xafarderies

Acabats ja els Mundials de futbol i el Tour de França -amb el paper més aviat discretet que hi han fet els espanyols, cosa rara, sobretot a la primera competició- el tema de les converses ja es pot tornar centrar en les qüestions locals, que, encara que no abandonades del tot, sí que s'havien deixat un poc en segon terme en benefici dels grans aconteixements esportius. I esgotats una mica els clàssics -torrents, síquies, canalització...- comença a afegir-se'n hi un de nou que s'etrevé cada quatre anys: les eleccions municipals. I com que en aquestes coses de la política a tothom li agrada dir-hi la seva -la qual cosa em sembla molt bé, perquè el xerrar és l'únic que ens queda als que no tenim costum de presentar-nos-hi-, surten rumors de tot color. I com que jo som tan xafarder com el qui més, vet-aquí lo que he pogut espipellar d'aquí i d'allà, lo qual no vol dir ni de molt! que sigui ver, però m'és ben igual i tant m'és si em creis com si no.

El batle, per començar amb el de més pes polític, maldament en Bovet el consideri vell sembla que encara trobarà forces per presentar-se amb els Centristes de Balears -el partit del seu amic en Josep Melià-, o amb una coalició que diuen que volen fer juntament amb la Unió Balear de Gori Mir i alguns queixos d'Unió Mallorca. També es rumoreja que el Partit Popular li ha oferit la capçalera de la llista, però no crec que hi vengui a bé perquè, tot i que podia ser que guanyàs les eleccions, no crec que aconseguís pactar amb el PSM ni amb el CDS després del que està passant enguany. A ell el que li agradaria és que el PP presentàs algun amic seu de cap de llista -ja hi ha noms- per poder-se juntar després de les eleccions, però ja se sap que un cantar sol fer s'ase i s'altre fa es treguer...

Del CDS s'assegura que en Tomeu Bovet anirà de primer, perquè en Xisco Quetglas l'hi ha promès, i si els seus comptes no li fallen confia en tornar-ne treure tres. Les previsions de la resta dels polítics llorencins, naturalment, no són tan optimistes i només n'hi auguren un si és que aquest partit aconsegueix travessar l'hivern i a la primavera que ve encara existeix.

Dins el Partit Popular es rumoreja que hi haurà una renovació total dels seus regidors i que els primers llocs de la llista seran o per militants actuals

d'altres partits o per gent políticament nova; fins i tot es parla d'algun regidor d'abans de la democràcia municipal. De totes maneres en Miquel Falera no ha tirat la tovalla i es mou molt per conservar el liderat, tant amb la captació de nous militants com en el muntatge del local social. Es rumoreja que fins i tot per Son Carrió ja ha aconseguit arreplegar un grupet més o manco important. Podria ser que dins el PP hi hagués una forta lluita per copar els primers llocs de la llista.

El PSOE sembla estancat. Diven que en Mateu cerca un bon segon -o segona; vius, que no parl per parlar- que tenguí més ganes de moure's que n'Ignasi, per veure si es guanya un espai dins Sant Llorenç, però no se'n parla massa, senyal inequívoca de que la gent ja no compta gaire amb ell.

Quant al PSM són molts els qui opinen que perdrà vots en relació a les passades eleccions, per tal com n'Antoni Cuc no ha respost al que la gent esperava d'ell. De totes maneres sembla que seguirà encapçalant la llista, però hi ha raonables possibilitats de que n'Andreu Femenias no es torni presentar.

Si ens hem d'atendre al que es publica p'els diaris, no sembla probable que Unió Mallorca es presenti en solitari, per la qual cosa hi cap la possibilitat de que en Joan Paler miri de trobar un lloc entre els tres primers del PP, cosa que no estic segur de que arribi a aconseguir.

I ja posats a xerrar de coses que encara ningú no sap -ni jo tampoc!- m'atreviria a vaticinar que el vinent equip de govern tendrà un caire marcadament conservador, format per regidors del PP

i dels Centristes de Balears, ja que no crec de cap manera que entre el PSM, el PSOE i el CDS n'aconsegueixin més de cinc.

I voldria equivocar-me.

Josep Cortès

Tal dia com avui

Ara fa 15 anys

* Que es redactaren els estatuts del Card en Festa.

* Que l'amo Antoni Fai aconseguí el premi de cançó i el Card en Festa el de ball al "Certamen de cançó de festa i ball mallorquí" d'Algaida.

Ara fa 10 anys

* Que s'organitzà la "IV Trobada de balls mallorquins" a Sant Llorenç, en el decurs de la qual es va retre un homenatge a l'amo Antoni Fai.

Ara fa 5 anys

* Que es va crear la plaça de pedagogia municipal. De fet, ja feia un parell d'anys que hi treballava.

* Que en Guillem Nadal va fer la seva primera exposició a Sa Pleta Freda.

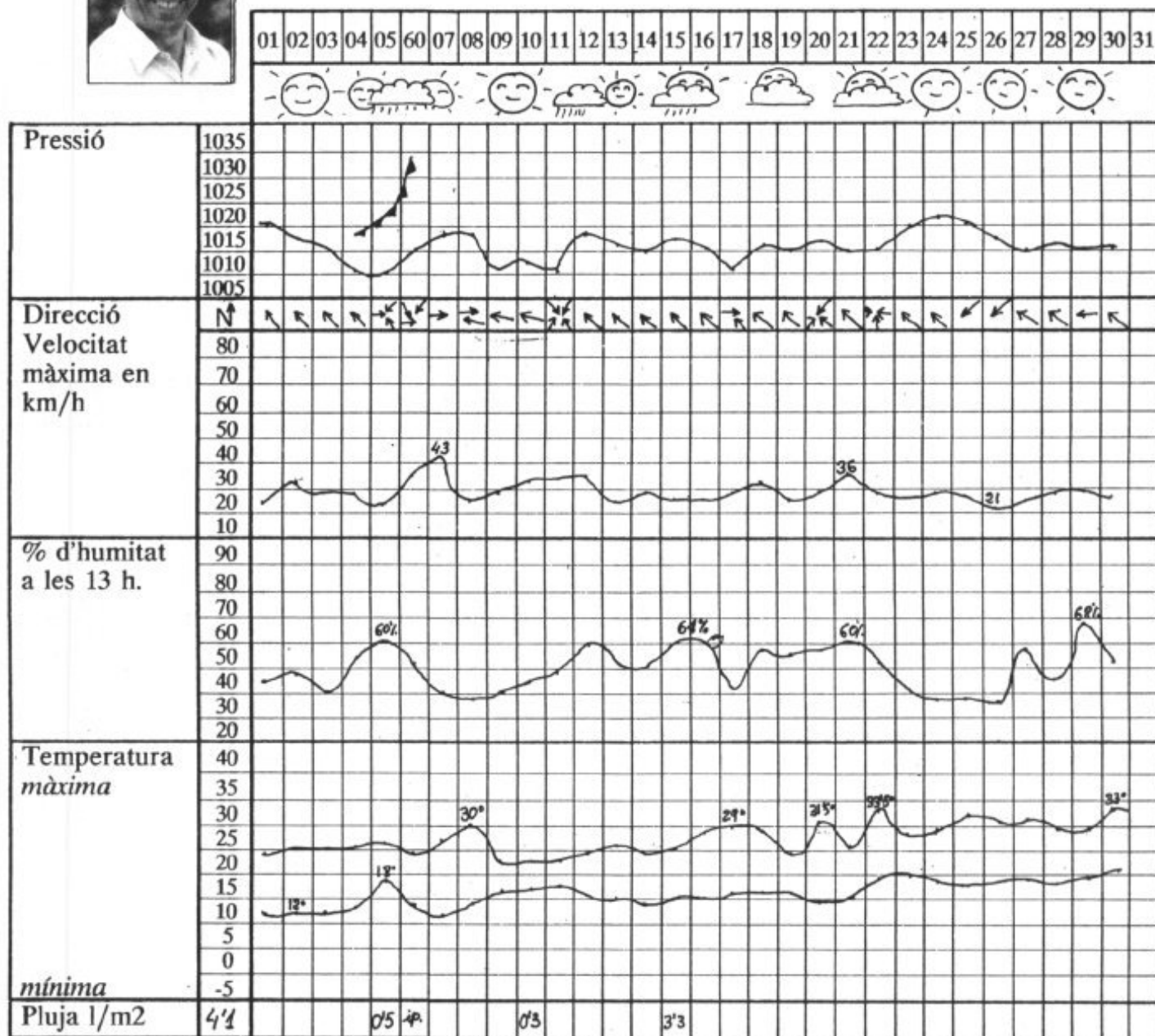
* Que posaren les *direccions prohibides* en el poble.

Josep Cortès

JOIERIA FEMENIAS

LLISTES DE NOCES
OBJECTES DE REGAL

Carrer del Rector Pasqual, 8 * T. 569072

RECUERDE

EN

PORTO CRISTO

RESTAURANTE - PIZZERIA SALVADOR

CON AUTÉNTICO HORNO DE LEÑA

Tel. 82 14 42

Resum comparatiu amb l'any 89

	1989	1990
Temperatura màxima	31,5	33,5
Temperatura mínima	10	12
Temperatura mitja	20	21,7
Pluja	38,2	4,1
Tempestes	9	-
Granís	-	-
Cel serè	12	15
Cel nuvolat	12	15
Cel cobert	6	-

Sa gota freda

Antigament, o més ben dit, ara fa vint anys, sa gota freda era un fenòmen pràcticament desconegut p'es gran públic, però així i tot sa seva existència era tan present com avui.

Sa gota freda és una paraula de domini públic i tots sabem que significa possibilitat d'inundacions, torrentades o, com a mínim, plogudes fortes.

Com se forma una gota freda?

Es corrent en raig té aire fred polar a sa seva esquerra i calent tropical a sa seva dreta, i podríem dir que aquest raig fa de paret entre ses dues masses d'aire. Però a vegades aquesta paret imaginària se debilita o se romp i una massa d'aire polar entra dins es dominis de s'aire tropical calent (es Mediterrani, per exemple, que té un radi d'acció de 200 a 600 km i una energia tan gran que ses tempestes solen ésser molt fortes i sa temperatura baixa un grapat de graus.

Però com se coneix que és una gota freda i no una borrasca?

Per una persona no professional sa situació és gairebé impossible de distingir, però es professionals que disposen d'informació tècnica no tenen massa problemes per identificar es remolí d'aire fred. Es una borrasca en miniatura que no té fronts, ja que no s'ha format per ondulació d'es front polar, travessant es seu raig, i se troba aïllada dins un anticicló. Es primers símptomes els dona una estació de ràdio-sondeig quan amolla es globus sonda i detecta unes temperatures inferiors a ses normals entre es 3000 i es 5000 m d'alçada. Actualment també se pot seguir molt bé amb s'ajuda d'es meteosat.

Rojos

(Ve de la pàg. 20)

Pasqual i Jaume, Miquel

Li deien En Broquet. Seixanta anys. Casat. Vivía a Manacor i era foraviler. El mataren a Son Coletes, el set de setembre del trenta-sis.

Pasqual i Llodrà, Guillem

Vivía a Manacor i treballava de foraviler. El mataren a Son Coletes dia onze de març del trenta-set, a les sis i mitja del matí.

Riera, Pere

Pertanyia a Esquerra Republicana. Una malaltia corcava la seva salut i morí a la presó.

Riera i Palmer, Miquel

Tenia quaranta-cinc anys. Vivía a Manacor i treballava al camp. El mataren a Son Coletes, juntament amb Guillem Pasqual, dia onze de març del trenta-set, a les sis i mitja del matí.

Riera i Parera, Miquel

Li deien En Cuaiada. Pertanyia a

Esquerra Republicana i l'assassinaren en el cementiri de Manacor. El seu germà Jeroni va tenir més sort. S'escapà. Ignor com, però s'escapà, tot i que el feriren a la panxa. Possiblement fou el darrer que aconseguí salvar-se per cames, perquè a partir de la seva fuga, tots els condemnats a mort foren ferms pels canells de dos en dos i amb els braços a l'espatlla. Així restaven immobilitzats de tal manera que, fins i tot, quedaven impossibilitats de pujar pel seu propi peu al camió que els havia de portar a Son Coletes. Els milicians els ajudaven. Agafaven el bolic d'homes com si fos un bolic de roba i el deixaven caure dins el camió. De fet, si amb la caiguda es feien qualche nafra, no tenia gaire importància, tanmateix...

Riera i Torrenova, Jordi

Li deien En Torrenova. Pertanyia a Esquerra republicana i sembla que l'assassinaren a Son Coletes.

Guillem Pont

Viajes
ULTRAMILLOR S.A.
AGENCIA DE VIAJES GRUPO A TITULO 999

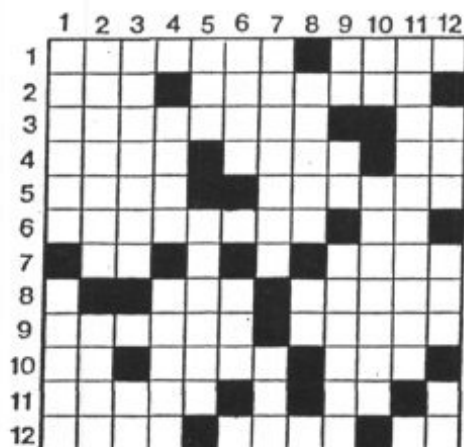
C/. Sol, 19 - Tel 58 57 20
CALA MILLOR (Mallorca)

Comercial
ES PUIG
Installacions Sanitàries

Carrer Nou, 37   07530 SANT LLORENÇ (Mallorca)

MOTS CREUATS

Horizontals: 1.- Dit de la lletra d'impremta d'un traç més gruixut que l'ordinària. Sac gros d'uns quatre o més pams d'ample. 2.- Ventet suau. Nimfa del mar. 3.- Dit del qui tracta o comercia en gèneres venedors. Nota musical. 4.- Tro-na elevada, generalment de pedra, que hi havia en les esglésies cristianes primitives i servia per a cantar les epístoles i els evangelis. Nom de lletra grega. Símbol del clor. 5.- Segona persona del present d'indicatiu del verb dir. Forta mania contra una persona o cosa. 6.- Mar situat entre Europa, Àfrica i Amèrica. Pronom. 7.- En els tres buits següents, arbust de la família de les verbenàcies dit en llatí *Vitex agnuscastus*. Nom de diferents espècies d'ocells d'aigua pertanyents a la família dels anàtids, de poca alçada, rabassuts, de potes curtes i palmejades, i amb ales proveïdes sovint de plomes de llustre metàl·lic. 8.- Consonant. Nom de lletra. Disposició regular de les coses. 9.- Donar una mà a algú. Augmentar, un organisme viu, gradualment segons la seva força vital. 10.- El principi d'un mocador. Regidor. Epoca notable en què comença un nou ordre de coses. 11.- Suma pagada per l'assegurat a una companyia d'assegurances. La primera. Déu egipci. Cinquanta. 12.- Antiga confederació comercial de diferents ciutats lliures d'Alemanya. Un munt de coses. Nota musical.

Verticals: 1.- Que no té un domicili fix en un territori determinat. Cadascuna de les vastes llanures desboscades, semblant a estepes, de l'Amèrica meridional. 2.- Ermità. Dia. 3.- Embolic. La quinta. Al revés, afirmació. 4.- Consonant. Una ____ que no és ____, que per tot el món se posa. Inflorescència a infil-

tracions seroses en el teixit cel·lular. 5.- Nom de lletra. Es la mateixa que la primera de la definició número u de les verticals. 6.- Molèstia causada per la continuïtat o repetició d'una cosa que no ens interessa. Consonant. Individu pertanyent a la raça que parlava la llengua de què són prolongaments les llengües anomenades indoeuropees. Símbol del fòsfor. 7.- Que serveix per a diluir els fluids del cos. Poemet narratiu o líric de l'Edat Mitjana. 8.- Dreta i rígida, o sia, enrevenada. Mascle de l'oca. 9.- Afirmació. Terminació verbal. Enderre-ra. 10.- El principi d'adhesiu. La qui paga una renda. 11.- Lloc on es ven calç. Símbol del fluor. 12.- Vocal. Part del cos dels ocells que els serveix per a volar. Al revés, document en forma d'ordre de pagament per mitjà del qual el portador pot retirar diners dels que el signant té disponibles en un banc. Nota musical.

SOLUCIONS

Horizontals: 1.- Negreta. Saca. 2.- Ora. Nereida. 3.- Mercader. La. 4.- Ambo. Iota. CL. 5.- Dius. Tirria. 6.- Atlàntic. En. 7.- Al. O. C. Anec. 8.- P. Ema. Ordre. 9.- Ajudar. Creix. 10.- Mo. Edil. Era. 11.- Prima. A. Ra. L. 12.- Ansa. Pila. Fa.

Verticals: 1.- Nomada. Pampa. 2.- Eremita. Jorn. 3.- Garbull. J. Is. 4.- R. Cosa. Edema. 5.- Ena. Nomada. 6.- Tedi. T. Ari. P. 7.- Areotíc. Lai. 8.- Ertic. Oc. L. 9.- Si. Ar. Arrera. 10.- Ad. Rendra. 11.- Calcineria. F. 12.- A. Ala. Cex. La.

BRIU DE LLETRES

SAPOBLAMEFNSOAPBCDE
FFARACOPPEMAPQENMGF
OEBMASESILLNTXTKLAR
RCDIPOTYUAKTSRRPJIA
NGDAALNZPNHAPQAOCQ
AAENIAITJIIIMMOILNTS
LISTTRZXCTGALRZAAXI
UJSNITABDXPRKJIRBZC
TKATXABAEDTGSFHSMD
XSSFSOPMACSAASEGOPA
LMERZDCIAOCLLDFEPEN
NNQRIARAPEIIDARTSGJ
OPFKPKDUYVADFDUBHTR
LLUCMAJORBEAWNQKSUD

Jo estaria empegueïda de no ser capa de trobar es noms de deu pobles de Mallorca dins aquesta sopa de lletres. I vltros?

Demografia

Naixements

Dia 14 de juliol neix a Sant Llorenç na Margalida Isabel Brunet Llinàs, filla d'en Bernat i na Catalina. Salut!

A Sa Coma, dia 19 neix n'Olga Rodríguez Sánchez, filla de n'Eugenio i na Felisa. Enhorabona.

Defuncions

Na Bàrbara Quetglas Llinàs, fadrina, mor a Sant Llorenç dia 24 de juliol. Tenia 75 anys. Descansi en pau.

Noces

En Miquel Morey Gayà i na Isabel Pont Riera es casaren a Sant Llorenç dia 28 de juny. Salut!

En Salvador Tomàs Palmer i na Catalina Trobat Servera feren l'esclafit el darrer dia de juny. Enhorabona.

En Mateu Vives Morey i na Francesca Galmés Oliver es casaren el dia 7 a Sant Llorenç. Salut!

Maria Galmés

Agricultura ecològica

Orígens

L'agricultura ecològica neix quan es comencen a observar els errors de l'agricultura intensiva. Persones que treballen la terra o en relació a ella -agricultors, agrònoms, bidlegs, microbidlegs- veuen i reconeixen els efectes destructius d'unes pràctiques que maten la terra i creen una forta dependència de productes externs al camp. Són persones conscients, que no consideren la natura com un enemic al qual dominar, sinó que la converteixen en la seva aliada més gran. Així doncs, l'agricultor ecològic entén la vida com un tot, coneix i estima la seva terra i la respecta com es respecta a ell mateix: sap el que fa i ho fa bé. La seva tasca és plena de sentit, amb ella aconseguir una terra fèrtil i unes plantes sànes que produeixen aliments gustosos i sans.

Mitjans

L'agricultura ecològica es basa, sobretot, en el manteniment de la fertilitat de la terra afavorint la formació d'humus. Per aconseguir-ho s'ampara en diverses tècniques. Podríem anomenar en primer lloc la rotació de cultius segons els elements que les plantes prenen o deixen a la terra i que ajuda a trencar els cicles de les plagues. També és important no alterar l'estructura de la terra, ja que només la capa superior és fèrtil. Per això, la terra s'ha de remoure sense capgirar-la mitjançant eines lleugeres i que no la voltegin. Així evitem també fer pujar a la superfície llavors de plantes que estaven en estat latent en capes més profundes.

Cobrir la terra amb palla, altres restes orgànics o inclús amb pedres ens ajuda a mantenir la humitat (molt important en un clima on l'evaporació és més gran que la precipitació d'aigua), a protegir la terra dels canvis de temperatura i a ofegar el creixement de les herbes que no volem. En els primers casos aconseguim també un adob de superfície. Com més lleuger i tosc sigui el material, més gruixada serà la capa.

Els adobs verds són plantes que cobreixen el camp entre dos cultius i ajuden a evitar l'erosió. S'escullen plantes que aportin a la terra els elements que li falten (p.e. lleguminoses pel nítrat), que asfixien altres herbes que no volem

(p.e. tagetes minuta per eliminar la grama del nord) o per aconseguir matèria per fer un acoixinat.

Tots els restes orgànics no contaminats es poden amuntegar per elaborar *mantell* (compost). Hi ha qui segueix unes normes rigoroses en la seva composició i en el tamany dels restes, hi ha qui els tira despreocupadament en un munt. Aquest ha de tenir un volum suficient en un temps no massa llarg (es proposa una base de 2 x 3 m d'altària per a que abasti temperatures altes i fermenti). El compost, quan és fresc es pot utilitzar com a cobertura i quan es madur es pot enterrar.

L'agricultura ecològica respecta la natura i els seus cicles. L'agricultor troba en ella un ritme propi de feina i de repòs en un món complex que ell coneix bé. La interacció entre plantes i animals, entre les diverses plantes, entre les fases d'activitat i de repòs, enriqueix la terra i permet no passar a dependre en excés de forces externes al camp. Es convenien el cultiu de varietats autòctones, adaptades i resistents a plagues i clima i que són apreciades en els mercats locals.

Les parades en crestell, que s'han vingut utilitzant a l'Orient des de temps immemorials, permeten aprofitar al màxim un espai petit. El que es fa és recobrir la parada amb fems i es cava a solcs posant la terra que es treu del primer dins el segon i així successivament. Després hem d'evitar trepitjar-la per mantenir la terra flonja. Avui a Mallorca hi ha una experiència molt positiva.

Per què evitar els productes químics de síntesi?

1.- Com adobs

L'estructura química d'aquests adobs és diferent de la dels naturals. La seva utilització suposa esterilitzar la terra i passar a dependre d'ells per aconseguir unes plantes malaltisses que requereixen grans quantitats de plaguicides. Es crea així un cercle viciós.

2.- Com plaguicides i herbicides

Amb ells moren plagues, herbes i també tota forma de vida que podria ser útil a l'agricultura. Apareixen noves plagues resistents i que no són controlades pels seus depredadors, que han desaparegut. Així s'han d'utilitzar cada vegada amb més freqüència plaguicides més i més forts i més i més ineficaços.

3.- El producte final

Amb els productes químics s'aconsegueixen uns aliments d'un tamany regular, d'aspecte agradable i d'un valor nutritiu decreixent. Al menjar-los ingerim també part dels productes químics utilitzats per cultivar-los, uns d'ells cancerígens, altres mutàgens, altres al·lèrgics. L'augment del càncer ha estat paral·lel a la utilització de derivats del petroli.

Rendabilitat

Es pot viure de l'agricultura ecològica? Uns dels atractius més grans de la utilització de productes químics de síntesi és el benefici que es pot aconseguir a curt termini. Amb una certa inversió (quantes vegades subvencionada!) s'aconsegueixen productes atractius i que es valoren en el mercat (almanco de moment). Però, alerta, produir-los resulta cada pic més car i ho serà més. La utilització de productes de síntesi suposa una gran despesa d'energia i d'aigua, ambdues de cada vegada més cares. El mercat, i concretament el mercat europeu, està saturat de les mateixes fruites, les mateixes verdures, els mateixos productes dels que els consumidors ja comença a desconfiar, perquè comença a tèmber-se'n del perill que suposa per a la salut el menjar productes semi-químics. El mercat europeu és deficitari en productes fiables, fets per persones fiables i independents, que no s'han de sotmetre a les instruccions -i als preus- establerts pels grans grups de comerç, productes fets per vertaders professionals.

Rojos

No fa gaire va aparèixer en el mercat el "Diccionari vermell" d'En Llorenç Capellà. Treball llarg en el temps on es relaciona la teringa dels *altres morts*, d'aquells oblidats perquè portaven l'etiqueta -moltes vegades injusta- de rojos a l'esquena.

La reproducció dels noms llorencins contrasta amb la fotografia, on l'església i el poble donen la benvinguda als qui havien de guanyar, diven; de la mateixa manera que contrasta amb el fet que un assenyalat i proppassat devuit de juliol un grup folklòric rus -aquells que deien s'havien emportat l'or- ballàs a la plaça del poble.

Sens deute hem de viure la pseudo-normalitat del present, però adesiara potser convé recordar les atrocitats del Sant llorenç d'ahir. Pot resultar ben formatiu.

Vet-aquí els noms i circumstàncies que assenyalen el "Diccionari vermell":

Adrover i Caldentey, Antoni

Li deien en Toni Cuc i estava afiliat a Esquerra Republicana. Quan esclatà la rebel·lió militar, decidí amagar-se juntament amb En Nofre Llinàs i Bibiloni. El desmoralitzament pogué més que les ganes de viure. O tal volta va pensar, amb raó, que les seves mans eren mans d'obrer, netes de dalt a baix. El cas és que s'equivocà i l'afusellaren a Son Coletes.

Estelrich i Galmés, Bernat

Pertanyia a Esquerra Republicana i era regidor de l'Ajuntament. Li deien En Carbó i l'assassinaren a Son Coletes.

Font i Llull, Gabriel

Li deien En Tenra. Pertanyia a Esquerra Republicana. Tot i aquesta militància, els motius de la seva mort no apareixen massa clars. Sembla que era protestant i, això, suposava un handicap suficientment important com per no viure tranquil a la Mallorca del trenta-sis.

Llinàs i Bibiloni, Guillem

Pertanyia a Esquerra Republicana i l'assassinaren a Son Coletes. Li deien En Gorrió.

Llodrà i Pasqual, Tomàs

Li deien En Tomasset. Quedà el record amorós del seu nom. L'assassinaren a Son Coletes.

Llull i Duran, Llorenç

Trenta-sis anys. Li deien En Gallina i pertanyia a Esquerra Republicana. Treballava al camp. El vint-i-quatre d'agost del trenta-sis l'assassinaren a Son Coletes.

Melis i Martí, Jaume

Li deien En Serrell. Seixanta anys. Casat. Treballava de foraviler i tot i que havia nascut a Sant Llorenç, vivia a Manacor. L'assassinaren el devuit d'agost del trenta-sis i els motius que impulsaren els seus assassins, no foren ideològics. Poc temps abans de la rebel·lió mi-

litar, En Jaume Serrell havia lluitat per una vedella amb un dels homes del feixisme mallorquí, destinat a cobrir-se de sang republicana. En Jaume Serrell, guanyant la vedella, ignorava que acabava de firmar la seva sentència de mort.

Melis i Martí, Josep

Li deien En Serrell. Trenta-sis anys. Fadrí. Treballava al camp i possiblement era fill de Jaume Melis. Aquest home, Josep Melis, vivia a la possessió de Can Treufoc de Manacor i morí a Portocristo, l'u de setembre del trenta-sis.

(Continua a la pàg. 17)

